

Numărul 44. Oradea-mare 1/3 novembre 1898. Anul XXXIV.

Apare duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2 de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Târgul de fete din Găina.

Muntele Găina se înalță spre miez-de-apus de la Vidre, făcând hotar între ținutul Moților și între Zarand sau ținutul Crișului. Dintre satele Moților mai aproape sînt de el Vidrele, iar dincolo, în Zarand, este comuna Bulzeștii, al cărei hotar se extinde pînă la Găina. Departe de locuințe omenești, în singurătatea codrilor străvechi de brași și fag, Găina este unul dintre cei mai frumoși munți ai Ardealului, iar numele îi este cunoscut departe peste hotarele țării noastre, din cauza așa numitului „târg de fete“.

De la Hălmațiu, din Zarand, calea ține vre-o patru ciasuri, iar de la Vidra-de-jos mai puțin. Cărarile de munte, cari duc la el, se aștern prin frumoase păduri de fag și printre livezi bogate; ici-colea dăm de isoare și țăraie, cu apă curată și limpede ca cristalul. După o cale cam de două ore de la Vidra, eșind din păduri, ne apar cele două piscuri ale Găinei. Cel mai înalt dintre ele e pleșuv, iar celalalt e acoperit cu fâget. Ele sînt împreunate prin un mic podeiu, pe care se află un monument de peatră, ridicat în amintirea călătoriei împăratului Austriei, care la învitarea lui lăncu a cercetat la 1852 și țara Moților, trecînd peste Găina. Inscricția de pe peatră, care ne spune aceasta, abia se mai poate ceti, fiind în parte ștearsă.

Impunătoare și tainică ne apare Găina. Chiar și obârșia numelui ei este închisă în taina unei tradiții populare. T. Frâncu și G. Candrea ne spun în cartea lor, că Vidrenii povestesc, că odinioară, în vremile din bătrâni, când și în munții Bihariei se lucrau băile, o găină de aur eșia din ele și se aședă pe acest munte, unde își avea cuibul cu ouă de aur.

Găina aceasta eră *vêlva băilor*. Anume băieșii au credința, că fiecare baie are *vêlva* ei, o ființă supranaturală, care îmbogățește baia cu aur. Când *vêlva* părăsește baia, în ea nu se mai găsește aur și de aceea se crede că băile părăsite nu mai au *vêlvă*.

Vidrenii voiau să prință găina cea de aur, dar de giaba, că om pămêntean nu se putea apropiă de tainicul ei cuib. Supêrată inse de prigonirile Vidrenilor, ea a sburat din aceste locuri și și-a aședat cuibul pe munții Roșiei. De atunci nu s'a mai găsit aur în băile din munții Bihariei și ele au fost părăsite, dar muntelui, pe care s'a aflat cuibul cu ouăle de aur, i s'a dat numele de „Găina“.

De sus, de pe culmea muntelui ni se înfătoșază una din cele mai mărețe și admirabile priveliști. Privirea ne străbate departe peste munți și văi. În aretul Abrudului zărim Vulcanul, apoi munții Roșiei, Muntele-mare și alte piscuri și șiruri de munți nesfêrșite. Mai în apropiere, spre miez-de-noapte, dăm cu ochii de *Zarea Bihariei*, *Peatra-grăitoare*, falnica *Curcubeta* și alți uriași puternici ai munților Bihariei, de cari se razimă Munții-Apuseni, resfirându-și ramurile pe Arieș în jos.

„Găina este un al doilea *Rigi* — țice Bergner în descrierea sa — cu deosebirea numai, că aici de giaba cauți gheață sau zăpadă și razele soarelui nu se resfrâng de cristale lucitoare de gheață, ca acolo, ci numai păduri tainice și stânci pleșuve pot sârută. Dacă inse se ivesc pe orizon nori albi și se extind peste șirurile de munți de la răsărit, cum am vêdut eu odată aceasta, atunci, aflându-te pe Găina, ți se pare că se ridică în depărtare un șir întreg de munți de zăpadă“.

În munți peste tot elementele naturii își descarcă puterile cu o furie grozavă. La Găina viforele de vară sînt năprasnice. Tunetele lovesc cu putere uriașe în culmile stâncilor, pădurea mugește și arborii seculari trosnesc, mișcați și rupți de furia viscolului. Muntele cufundat în liniște și tăcere și văile împrejmuitoare, în cari numai tulnicul păstorilor se aude din când în când, rêsună de sgomot și urlete înspăimântătoare, pînă ce elementele naturii se stêmpêră și regiunea, scaldată în razele aurii ale soarelui, întră iarăș în liniștea obicinuită.

Odată pe an, pe la mijlocul verei, vin și oamenii de conturbă liniștea Găinei. Aceasta se întêmplă pe la

diua de Săn-Petru și Pavel, când se ține în Găina „têrgul de fete“.

Têrgul de fete din Găina n'a fost nici când „têrg de fete“ și cu atât mai puțin este acum. În realitate el este o petrecere populară, precedată de un târg neînsemnat. El se ține de obicei în luna iulie, în cea dintâi duminică după serbătorea Sfinților Ap. Petru și Pavel. Dacă inse se întâmplă să fie vreme urâtă, sau dacă serbătorea cade în jumătatea din urmă a săptămânei, târgul se ține în a doua duminică după Săn-Petru.

În diua târgului văile și luncile din împregiurime se împoporează cu mulțimea oamenilor. Pădurile, atât de tăcute și liniștite alte dăți, în diua târgului răsună de glume, chiote și cântece de veselie. Totul e în mișcare. Înaintea noastră se desfășură una dintre cele mai frumoase priveliști. Din ori-care parte venim, vom vedea coborând de pe culmile dealurilor sau înaintând din văile adânci, grupe după grupe, bărbați și femei, călare și pe jos. Toți se îndreaptă spre Găina, toți sunt îmbrăcați în haine serbătorești și au merinde cu ei. Ici-colea vedem câte unul ducând furci, greble și alte unelte de lemn, apoi tulnice, fluere etc. alții duc funii, oale, poame și legumi, cu deosebire Crișenii, spre vânzare în târg. Alții iarăș au pe cai *berbințe* (butoaie) cu vin ori cu vinars.

Sus pe Găina avem alte priveliști. Oamenii se adună pe podeul dintre cele două piscuri ale muntelui. Aici e locul târgului, care în curând se începe. El e asemenea târgurilor noastre de pe sate. Se vând și se cumpără articli de casă de prima necesitate, apoi mâncare și beutură și nu lipsesc nici figurile tipice ale târgurilor ardeleni, — Slovaciei (Toții) cu joljuri, năfrâmi și cartoane și Jidani cu cercei, măргеie, flori artificiale și alte mărunțuri.

Pe locul târgului oamenii își așază merindele după plac, care unde vrea, dar totuși se ține o rânduială oare-care. Anume Moții cuprind partea de câtră răsărită a podeului, iar Crișenii din Bulzești și din alte sate se așază în partea de câtră apus. Așa a rămas obiceiul din bătrâni. Căii sunt duși la o parte și legați de pociumpii, cari sunt bătuți în pământ iarăș din vremurile bătrâne.

Adevăratul târg nu ține mult, 2—3 ciasuri. Pe la 10 ore el se găta, oamenii și-au cumpărat cele de lipsă și se așază pe iarbă să prânzască din merindea adusă de acasă, apoi se începe petrecerea. Buțile cu vin se desfundă, lăutarii (igreții) încep să cânte (în limbajul Moților: să dăcă) iar în giurul lor se încinge jocul. Și cu cât încep a se goli butoaiele, cu atât veselie crește, părechile joacă tot mai înfocat, chiuiturile se aud tot mai des. Așa își petrec Moții și Crișenii la târgul din Găina, pe iarbă verde și sub cerul liber, până înspre sară, când sfântul soare se pleacă spre apus. Atunci oamenii porcesc câtră casă, grupe-grupe, plini de veselie, rîdând și glumind. Unii mai șăgalnici și bine dispuși, fac câte-o posnă, de rîde lumea de ei cu haz și li se duce vestea în șapte sate. „Crișanul, iute la fire și reu la mânie — dăce dl Frâncu-Candrea — fiind că nu și-a putut vinde oalele, începe a le sparge cu băta; iar Moțul, voind ca oalele cumpărate să ajungă mai iute decât el acasă, le dă drumul din deal și până în vale“.

Logodiri sau chiar cununii nu se fac la Găina, ci se fac cunoștințe între feciori și fete și legături de dragoste, cari se încheie apoi cu căsătorie, făcându-se acasă în sat cununia.

Așa este ađi „têrgul de fete“ din Găina.

Cum a fost odinioară, în vremile din bătrâni și când s'a început a se ține nu se poate ști cu hotărîre. Mulți scriitori s'au ocupat cu descrierea acestei datine a Moților și au scris în diferite chipuri despre ea. S'a scris și s'a cređut mult timp, că târgul din Găina a fost un adevărat târg de fete. Pregătirile pentru târg se făceau cu ani de țile înainte și fetele, însoțite de părinți și neamuri, își duceau toată zestrea sus la Găina, chiar și vite, stupi și alte lucruri. Toate aceste se așeau în corturi. Veniau apoi feciorii, cercetau zestrea și dacă le convenia și fata, o cereau de la părinți și se făcea numai decât încredințarea, și cununia prin pustnicii aflători pe Găina sau prin preoți veniți și ei la târgul de fete.

Pentru târgul de fete, ținut astfel, se dăce că a fost o lovitură de moarte evenimentele din anii 1848—49. Alții inse spun, că târgul a început să-și peardă însemnătatea pe la anii 1820—3. În privința aceasta profesorul Schmidl scrie în cartea sa geologică¹ că lui i-au spus oamenii când a călătorit prin munții Bihariei, la 1863, că târgul de fete a dispărut cu vre-o 40 ani mai înainte și că el n'a aflat decât o singură păreche, un moșneag și o babă, a căror cununie s'a sevășit în muntele Găina.

T. Frâncu și G. Candrea din contra, susțin, că târgul de fete în Găina n'a existat nici odată, și cele ce s'au scris despre transportarea zestrei fetelor și despre cununile sevășite în Găina prin pustnici, „cari în țara Moțului n'au existat de când e lumea“, sunt numai bărfele sau clevețe.

În privința originii târgului din Găina iată ce scrie Frâncu-Candrea:

„În vremile de demult, păstorii din acel munte făceau în fiecare an o feștanie în mijlocul turmelor. Cu acea ocaziune Vidrenii duceau mâncări și beuturi și se ospătau cu popa lor pe iarbă verde, și între brați. În urmă feștania a dispărut, iar petrecerea a rămas și se ține în fiecare an la Săn-Petru. Crișenii din apropiere au început și ei să ia parte la petrecerea Vidrenilor, și așa dintr'o petrecere locală a Vidrenilor cu timpul a ajuns să fie o petrecere generală a Moților și Crișenilor.

„Mai eră și obiceiul ca la Săn-Petru să plătească Vidrenii despotului proprietar feudal Holaky din Halmăgel arênda pentru pășunatul vitelor în Găina; de aceea în diua numită Moții cu nevestele și cu copiii lor, ospetându-se de bucurie, că s'au plătit de sătana, participau la această veselie și Crișenii, cari aflând că Vidrenii aveau beutură, duceau și ei în schimb spre vânzare tot felul de unelte și astfel s'a născut târgul din Găina, reu și fără cale numit de străini: „têrg de fete“.

Se poate, că aceasta să-i fie originea, dar în ori ce cas el în curând a devenit un loc de întîlnire însemnat pentru feciorii și fetele din giurul Găinei. Aici se adunau o mulțime mare de tineri, făceau cunoștințe, legau dragoste, se făceau chiar promisiuni de căsătorie și se schimbau poate inele, ceea ce în ochii Moților înseamnă logodire. Apoi cu toții, tineri și bătrâni, jucau și își petreceau.

Bergner aduce în legătură obârșia lui cu împregiurările locale ale Moților. Fiind satele depărtate și împrășciate, feciorul de însurat ar fi trebuit să umble

¹ Dr. Adolf Schmidl. Das Bihargebirge an der Grenze von Ungarn und Siebenbürgen. Wien 1863.

cu săptămânile prin munte, ca să-și poată afla nevastă și așa oamenii au căutat să-și aleagă un loc și o Ți anumită, unde tinerimea să aibă prilej a se întîlni și a se cunoaște. Adevăratul tîrg, care se ține la început, s'a dezvoltat mai tîrziu, alături de petrecere.

Asemenea tîrguri, sau mai bine Țis, petreceri populare, cari au asemănare cu nedeiele din țara Hațegului, s'au Ținut mai înainte și prin munții Bihariei și în munții Apusenii, remănînd în ființă, afară de tîrgul din Găina, numai cel din muntele Călineasa, de la Scărișoara, care inse e de mai puțină însemnătate.

Dintre toate inse tîrgul din Găina a fost și este cel mai însemnat. La aceasta contribuie negreșit și poziția muntelui, fiind așezat la un punct de întîlnire între Moși și Crișeni și încungiurat din toate părțile cu sate. Apoi trebuie să șcim, că odinioară, în veacurile trecute, comunicația pe Arieș și Ampoiu eră foarte anevoioasă, aproape cu neputință și Moșii aveau cale de comunicație mai ușoară cu Zarandul și Țara-ungurească, trecînd peste Găina. Pe aici transportau ei vase de lemn și aduceau bucate în munți și stăteau în legături de negoț și chiar de prietinie cu Crișenii de dincolo de Găina. Aceste împrejurări vor fi contribuit, ca să fie ales de loc pentru tîrg muntele Găina.

La poporul din munți sînt doue tradiții despre originea acestui tîrg, păstrate din Țilele bethraneșci.

Se Țice adecă, că într'o Ți fiind adunați Vidrenii în Găina, când își petreceau mai bine, au năvălit asupra lor „Curuții“ și „Lobonții“,¹ voind a le răpi fetele și nevestele. Dar au pățit-o reu năvălitorii, căci Moșii i-au învins și alungat și apoi în amintirea învingerei s'a hotărît să se Țină în fiecare an la S. Petru o petrecere.

În o altă tradiție se vorbește despre o luptă cu Tătarii. Se spune adecă, că pe vremile de demult, când țerile noastre erau călcate de lifte păgâne, o ceată mare de Tătari au năvălit în Ținutul Crișurilor. Românii din Biharia i-au alungat în munți, iar Moșii fiind avisați de mai înainte, le-au eșit înainte și întîlnindu-i la Găina, i-au răpus. În amintirea acestui eveniment însemnat Moșii și Crișenii au început a se adună în Găina în fiecare an, întărînd legăturile de prietinie și petrecîndu-și împreună.

Tradițiile aceste ne arată, că „tîrgul de fete“ din Găina e foarte vechiu și originea lui se perd în veacurile depărtate.

Tîrgul de fete din Găina este an de an tot mai slab cercelat și poate să vie timpul, când va dispăre cu totul, remănînd despre el numai o frumoasă amintire din viața patriarhală de odinioară a poporului nostru.

SILVESTRU MOLDOVAN.

~~~~~

Judecătorul: Unde stai?

Martorul: Cu fratele meu.

Judecătorul: Dar fratele Țiale unde stă?

Martorul: Cu mine.

Judecătorul: Foarte bine; dar amîndoi unde stați?

Martorul: Împreună.

Nicu: Tăticule, ai cunoscut pe mama cu mult mai înainte de căsătorie?

Tata: Nu, Nicule, am cunoscut-o numai după căsătorie.

¹ Numirile de „Curuții“ (Kreuzer, Cruciferi) și „Lobonții“ labanț, se folosiau la Unguri. Curuții erau răsculații Racoiani, iar Lobonții erau partizanii împărăteșci.

A căscă — căscare.

(Monolog.)

(Întrînd.)

Vreau să...

(Se oprește și cască cu sgomot.)

Ve cer iertare.

E fără voia mea.

Nu știu ce boală-i asta,

Că nu mai scap de ea!...

Nu stau eu cinci minute,

Fără să casc.

(Cască.)

Vedeți?

Pecate!... Ispășirea

Vre unei crime... Vreți

Să știți și dumneavoastră

Unde m'a apucat?

La teatru, astă iarnă.

Începe un căscat,

Și cască eu, și cască,

Și dă-i mereu, și dă-i...

Până la mieđul nopții,

Să-mi vie năbădăi!...

Se da, Țiu minte-o dramă

Originală... (Cască.) — în trei...

Ba nu! în patru acte...

(Cască.)

Și 'n versuri...

(Cască.)

DumneȚei!

Șcieam eu din 'nainte

C'o să me plictisesc;

Dar, fiind că întru gratis,

Nu-mi vine să lipsesc.

Me 'ntorc căscînd acasă,

Cu gând s'adorm... Mai reu!

Iau un jurnal, — casc. Versuri,

Casc. Proză, — casc mereu.

„Eei!... ce să fie asta?“

Me-'ntreb eu, speriat.

„Ia să consult un doctor“.

Și, cum s'a luminat

De Țiuă, am dat fuga

La Colțea, la spital.

„Pleacă la Aix“, Țic unii.

AlȚii: „la Reichenhal“.

„Ba nu! La Balta Albă“.

„Ași! La Marienbad“.

„La Strunga“. „La Ostanda“.

„Nu, nu! La Francesbad“.

„— Ce, ve jucați cu mine?“

„Bătu-v'ar DumneȚeu

„Și duce-v'ați pe gârlă

„De doctori?“ le-am Țis eu.

„Nu știi nimica! Felceri!...“
 Și furios, căscând,
 Pornesc spre Mitrașewsky,
 Să iau o dușă... Când,
 Pe piața Sfântul-Gheorghe...

(Cască.)

Dar?... tocmai vream să spun
 Că m'a lăsat...

(Cască.)

Pe piață,
 Văd un actor, un bun
 Prieten. — Bună ziua
 „— Bonjour. — Ce faci? — Merçi.
 „— Dar tu? — Eu casc.

(Cască.) Ia uite.

„— Știi ce? eu ți-aș găsi
 „Un leac“, imi dice densusul.
 „Să riți. — Asta-mi plăcū.
 „Să rid pe porunceală?
 „— Ba nu! Du-te și tu
 „La teatru... — Fugi cu teatru!
 „El m'a nenorocit...
 „— Atunci, într'altă parte...
 „— Me duc!...“ Și, zăpăcit,

Pornesc. Pe drum, copiii
 In giurul meu se string.
 La Cameră, cum intru,
 Otez și-ncep să plâng.
 La Primărie, nimeni.
 Viu la Senat, toți dorm.
 Trec la Academie,
 În cinci minute — adorm.
 „Măi! lucrul năibii! Nu e
 „De glumă! O să mor
 „De-atâta căscătură.
 „Ia haide să me-'nsor“,
 Imi dic. „Poate mi-o trece“.
 Și plec. Cu chiu cu vai,
 Fac curte, fac logodna,
 Și-n cinci-spre-zece maiu
 Pornim la Primărie.
 Gândiam că-s vindecat.
 Da', când să intru-n curte,
 M'apucă un căscat
 Numărul unu... Cască...

(Cască.)

Și cască...

(Cască.)

.. până când
 M'a luat la goană soacra...

(Trist.)

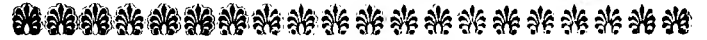
Și-acum, trăesc căscând
 S'a stins ori-ce nădejde
 De-a me mai vindecă.
 Sânt osândit pe viață.

Ori-cum aș încercă,
 De geaba! Poate numai
 Să mor și să renasc...

(Cască și pleacă abătut.)

Ah! dramă-originală,
 Din pricina ta casc.

HARALAMB G. LECCA.

G a l a t h e a.

Tine nu cunoaște vechea tradiție grecească despre Galathea, statua de marmură albă și despre Pigmalion, inamoratul sculptor?! Pigmalion eră un sculptor renumit, și întreaga Grecia îl admiră. Odată măestrul s'a decis să sculpteze din o marmură orbitoare de albă o figură de femeie, care să fie cea mai frumoasă dintre toate femeile de pe rotogolul pământului. Și după ce a decis, s'a incuiat în odaie și nu a mai participat la nici o petrecere cu musică. A lucrat ziua și noaptea, a renunțat la toate plăcerile și desfătările și trăia numai pentru idea, că va creă pe cea mai frumoasă femeie din lume. Și când a terminat statua, Pigmalion cu mulțumire a privit la opul seu. Inima îi bătea tare, fiind plină de mândrie.

Apoi a început a vorbi blând și plin de iubire către statuă:

— Galathea! Tu ești a mea. Din piatră te-am făcut și viață am suflat în tine! Tot ce am avut, ție ț-am dat! Mi-am sacrificat pentru plăcerile dulci ale tinereții și orele delicioase de plăceri! Pentru tine mi-am risipit însuflețirea, am vërsat în tine durerea și amărăciunea mea, pe fața ta am zugrăvit farmecul, care odinioară mi-a orbit ochii! Nu te uită dar' așă prelung la mine și așă rece! Doar' viață am suflat în tine! Tu ești a mea, și ai să me resplătești pentru toate suferințele și luptele nopților fără mângăere și ale zilelor pline de osteneală.

La cuvintele rugătoare, statua s'a mișcat, a înviat și a cădut în brațele lui Pigmalion...

Aceasta o spune o veche tradiție grecească. Tradiția nouă grecească inse e alta. Aceasta ne spune, că Galathea eră o femeie reutăcioasă, care în loc să fie cu recunșcință eternă față de cel ce a urzit-o, s'a inamorat de fratele lui Pigmalion, Rennost. Femeia reutăcioasă a voit să înduplice pe acela, ca să omoare pe Pigmalion. Dar' se păcăli, căci Rennos eră om cinștit și nu s'a lăsat sedus de frumșeța ochilor Galathei.

Și ambele tradiții au înțeles.

Tradiția veche grecească inseamnă aceea, că măestrul adevărat șcie să însufle viață chiar și în marmură rece; pe când cea nouă dice: că o cap-d-operă pân' atuncea e într'adevăr a creatorului, pân' ce alți ochi omenești nu o vëd. Tradiția cea veche inseamnă, că fiecare artist intrupă individualitatea sa, dorințele și suferințele sale în cap-de opera sa; tradiția nouă grecească inse spune, că cap-d-opera afară în lume devine nesacru la privirea ochilor neinteresăți. Fabula veche grecească spune, că cap-d-operă e ênsaș individualitatea artistului; cea nouă ne învață, că crearea numai atâta timp e a măestrului, până când nu îi dă forme simțitoare. Îndată ce și alții pot să o privească, nu mai e deja a lui, și cât ce a finit lucrarea sa, inima lui se și despărteșce de ea.

V E S T E B U N Ă.

Ambele credințe îmi vin în minte de câte ori cuget la o istorioară tristă care s'a întâmplat, și care tare seamănă cu istoria Galatheeii.

Regele Artus era un împărat puternic în vremea lui. Supușii îl iubeau, inimicii se temeau de el și erau invidioși. Îl invidiau pentru tesaurii ce-i posedea și pentru Hermina, nevasta lui, care era mai elegantă și mai strălucitoare ca toți tesaurii ce-i avea.

Împărăteasa era așa de frumoasă, ca și când nu ar fi fost născută de mamă, ci de o nimfă de apă. Statura îi era fragedă și sveltă, ca crinu, ochii aveau o strălucire misterioasă, ca un picur de apă din mare în nopțile luminate de lună, și umbletu îi era ușor și grațios ca al unei căprioare.

Dar frumoasa împărăteasă era totdeauna tristă.

Damele de curte afirmău, că nici nu știe rîde, fiind că deja în leagăn a blăstemat-o ceva măiastră rea, și a condamnat-o, ca să nu știe nici odată rîde. Purta totdeauna veșminte negre, cu toate că nu jeliă pe nime.

Împăratului nu i-a plăcut de loc purtarea tristă și melancolică a nevestei sale. Regele Artus își iubiă soția cu o adevărată iubire, și singura lui dorință a fost, ca să o facă fericită pe împărăteasa. Din țeri îndepărtate a adus muzicanți, dansatori, măscărnici, ca să distragă pe împărăteasa melancolică; dar în loc să o țină de urît, o făceau de îi era și mai urît. După aceea a adus la curtea sa împăratul pe cei mai învățați și renumiți medici, și ore întregi se consultă cu ei. Dar medicii dădeau numai din cap și diceau, că regina e incurabilă.

Într-o zi regina se preumblă pe sub palmii din grădină, când deodată ochii ei au dat de o statuă la fântână, care reprezentă pe un fiu de păstor. Era lucrat din marmură și făcea asupra observatorului o impresie nedescriptibilă. Fiul de păstor era însaș tinereța și salubritatea și întregă statuă era perfectă pân' la culme.

Regina a chemat la sine pe o damă de curte și i-a dat ordin să afle, că ce artist a lucrat aceea statuă.

Dama de curte nu peste mult s'a rentors și a raportat, că statuă a fost gătită de cătră Sebastiano, unul dintre artiștii regali.

Și din ziua aceasta regina în toată dimineața și sara se primblă pe sub palmii, ca să se poată desfătă în fiul de păstor lucrat din marmură.

Regina Hermina din zi în zi devenia tot mai veselă, și spre marea mirare a damelor de curte, câte odată și rîdea.

În o zi a dis regina cătră bărbatul seu, că ar dori să se facă statuă mamei sale, dar numai prin acel artist, care a pregătit și statuă copilului de păstor.

Regele s'a bucurat, că în sfârșit femeia sa dorește ceva de la el și încă în după amiaza acelei zile, Sebastiano s'a prezentat în odaia reginei.

Și regina cu artistul s'an înamorat unul de altul.

Când regina observă, că ce pericol mare a încolțit în inima ei cu iubirea oprită, nu a mai primit mai mult pe artist, care nici odată cu nici o vorbă nu s'a tradat atragerea, ce o are față de regina.

Regina s'a incuiat în odăile sale, artistul în artă s'a căutat mângăerea, dar ambii erau nefericiți. Nefericiți, dar cinstiți.

Și frumoasa regină din zi în zi se ofilia tot mai tare. O boală ascunsă îi mistuia inima și medicii în-

vęțați din nou numai clătinau din cap, fără de a ști spune vre unul ceva leac.

În o sară se primblă sculptorul prin întunecimea parcului, când de odată aude niște pași prin iarba.

Eră toamnă și printre arborii parcului se audia bătând un vânt trist; de pe arbori picau frunzele una după alta.

De odată îi ese regina înainte.

Lui Sebastiano îi steliră ochii. Nu știea, că oare bine vede, sau numai fantazia-și bate joc de el. După aceea se uită mai bine la regina, fiind că de abia o recunoscuse. În momentul acesta regina Hermina, era ca o zână tristă a vesteșirei.

Cu un ris plin de amărăciune s'a uitat la sculptor și i-a dis:

— Sebastiano! Eu nu peste mult voi muri...

Ochii sculptorului se umplură de lacrimi, și numai atata a dis:

— Regină, după tine mor și eu.

Pe fața reginei Hermina s'a ivit un suris fericit.

— Sebastiano, nici odată nu am cerut nimic de la tine. Nici odată despre mine nu am vorbit cu tine și tu totuș m'ai priceput. Îți mulțumesc. Dar acum înainte de moarte am să te rog ceva.

— Poftesc, regina mea!

— Veți, atât în noi, cât și înaintea lumii, noi în întregă viața noastră am ramas cinstiți. Iubirea noastră a fost curată, ca razele cereșii. Nu voesc ca după moarte să pice umbră pe ea. De aceea-ți spun ție, că dacă ai muri după mine, atunci în curte s'ar înrădăcină bănueli și mi-ar fi mângită memoria. Promite-mi că vei trăi, că vei crea ceva mare și sublim, la ce ești capabil.

Sculptorul plângea, ca un copil.

— Îți promit!

— Îți mulțumesc, — dis regina și glasul ei așa vibră, ca plânsul unei fluere ce se aude din depărtare. Și acum Ddeu cu tine.

Îi întinse mâna cea fină și fragedă, pe care Sebastiano depuse un sărut lung și sublim.

Regina Hermina fu înmormântată în grădina castelului sub ciprii întunecoși. La două săptămâni după înmormântare, regele Artus chemă la sine pe Sebastiano, pe care din ziua înmormântării nu l-a mai vădut.

— Ce ți s'a întâmplat? întrebă regele când vădă fața aprinsă și palidă a sculptorului.

— Sânt bolnav, stăpânul meu, rege.

— Ce ai?

— Am iubit-o o femeie și aceea a murit.

— Atunci ni-e comună durerea, dis regele. Și când a murit aceea femeie, pe care o iubi?

— Cu trei zile înainte de aceasta, dar deja de trei luni trăgea de moarte.

— Sermane Sebastiano! Jalea ta e și a mea... Dar să lăsăm aceasta. Un mare lucru te așteaptă și sper, că-ți vei adună toată puterea, ca cu demnitate să poți executa problema.

— Ce dorești de la mine?

— Te rog, ca să-mi pregătești statuă fericitei mele regine, atâția bani de aur vei primi, cât de grea va fi statuă.

— Dar dacă nu sânt în stare a găti statuă...

— Trebuie să fi. Ai cunoscut-o bine...

Sculptorul s'a gândit câteva minute.

— Bine, ți se după aceea. Voiu face statua, dar sub o condițiune.

— Cere ori ce.

— Nu-mi trebuie nici bani, nici premiu, numai dă-mi voie ca să lucrez în odăile reginei.

— Îți implinesc dorința, ți se regele.

Sculptorul s'a închis în odăile reginei și a lucrat ziua și noaptea la cap-d-opera. A suflat în marmură inimă iubitoare și măhnită și marmura cea albă a învioșat. La trei luni după acestea, a spus regelui că e gata statua și în dimineața viitoare o și poate duce... A fost un cap-d-operă. Se părea că a înviat regina cea moartă. Statua eră jalea intrupată, deoarece sculptorul jalea a sculptat-o. Fața ei eră reinvioșată și curată, că doar curată a fost și iubirea sculptorului. Un suris deosebit se jucă pe fața cea melancolică, care așa eră, ca și când sculptorul ar fi cugetat la lumea cealaltă, unde se întelnesc cei cari pe aceasta lume s'au iubit.

Sculptorul cu un deliciu dureros se uită la statua, pe care aveau să o ducă în ziua următoare. Lumina lunei străbătea în odae și din razele arginții un vël acoperia statua reginei desfătătoare. Sculptorul palid ca moartea ședea pe treptele statuei, și de abia mai eră în el puțină viață. Nu e de mirat, căci ce viață a mai fost în el, toată a suflat-o în statuă.

De odată se născu în el cugetul, că singurul tesaur, cap-d-opera pe care el a creat-o în nopțile fără somn, în ziua următoare au să o ducă de la el.

Îi duc regina, îi duc totul ce posedea el pe acest pământ. Și după aceea cu ochii lor pământești, cu privirile esaminătoare vor mângi creatura miraculoasă, pe care încă ochi omenești nu au văduț-o.

I se suie sângele în cap, apucă de pe podele măiugul și a strivit statua în bucăți.

După aceea cădu mort grămadă.

În ziua următoare medicul a constatat, că Sebastiano a fost lovit de apoplexie.

— Eu cred, ți se regele, că acest om a fost nebun. De trei luni nu a lăsat să între nime la el, probabil, că și statua în nebunie a sfărmat-o.

— Eu sânt de părere, maestate, ți se medicul, că acest cap-d-operă a fost foarte debil.

— Se poate, ți se regele. Sërmanul Sebastiano îl compătimesc! Înse voiu da ordin castelanului, ca să-l înmormenteze cu toată cinstea.

Trad.

V. ORĂSAN.

Așă a fost să fie...

*De-atâtea ori mi-am pus în gând,
S'alung și amintirea,
Și liniștit încet, pe rënd,
Să 'nvăț a rîde ș-a uită...*

*Dar totul însedar a fost
Să scap de a patimei povară,
Amoru-mi vecinie fără rost,
De vreau să-l sting învie iară...*

*Să plâng de-apururi istovit
De-a inimei crudă sclăvie,
Astfel destinul mi-a urzit,
Așă a fost să fie...*

OCTAVIAN.

Despre disciplina modernă.

(Fine.)

Scopul pedepsirei este, ca elevul să simtă urmarea greului, apoi să se deștepte a-l reprobă și a-l încungiură. Aceasta învoalve potențarea îndemnulii sufletească spre bine, ce este însuș scopul pozitiv al disciplinei. Chiar pentru aceasta și mai tare trebuie să deșteptăm în el priceperea urmărilor bune ale binelui, simțirea bucuriei ce este împreună cu sevêșirea unei fapte bune. Cu atât mai mult se va întări forța lui de rezistență în ispite, — dacă vom și aprobă faptele bune. De aci ar rezultă, că mai competent și mai raționabil mijloc este aprobarea, premiarea, decât pedepsirea. Competența acestui mijloc, precum și a pedepselor, este mărginită de măsura în care promovează scopul disciplinei. Dacă este vorbă de premiul moral, adecă de urmările bune, de bucuria, ce urmează faptului bun: atunci cât de des să-i dăm ocașiune elevului spre în-deletnicirea în astfel de premii; acest premiu este mijlocul cel mai firesc de a promovă scopul nostru.

Dar ceea ce privește premiul material, mai ușor putem zguduî baza morală a elevului pe aceasta cale, decât și prin pedepse. De și sânt mai rare premiile și mai puține, totuș chiar pentru aceasta în mai mulți stêrnesc de odată diferite pécate; ba și în ênsuș premiul produc o scădere de căpetenie, căci el confundă scopul îndemnării la fapte bune cu mijlocul. De aci vine apoi o greșeală periculoasă, ce foarte ușor se leagă de firea omenească. Adevêrat, că ne face plăcere recunoșcința faptelor noastre bune; înse oare al căte-lea sau care fapt bun este întimpinat de recunoșcință? Dacă am tot așteptă aceasta, foarte puține fapte bune am îndeplini. De aceasta rătăcire fatală trebuie să-l ferim cu multă grijă pe elev; să cumpenim toate bine la premiare, ca să prevenim desilusiunile amare, ce poate l-ar întimpină în viață.

Dacă aflăm de bine premiarea elevilor, cari au purtare sau diligență bună, să căutăm ca premiul să fie în legătură cu meritul; iar premiarea în nex logic cu condițiunea și valoarea meritului. De exemplu, să nu premiăm progresul de și eminent, de cumva elevul l-a obținut fără multă osteneală; să nu premiăm purtarea morală neeseptionabilă atunci, când elevul nici vrënd n'ar puté turburá apa. Cu mijloacele acestea, în parte externe, nu producem efect imediat și intensiv, de oare ce nici că sânt motive nemijlocite ale voinței; acestea, printr'un proces mai durabil, stêrnesc sentimentele, cari apoi îndeamnă imediat voința și formează caracterul, formează spiritul dorit. Cercul sentimentelor trebuie lărgit, îmbogățit, nobilitat; ori-ce ocașiune potrivită folosită; prin aceasta elevului i se confirmă voința; i se întăresc puterile sufletești, condiționate de faptele morale, chiar ca și forța corporală de munca fizică. Sentimentele acestea le produc ideile etice, elementele idealului compus din legea etică.

Mai multă grijă să avem de sentimentul religios. De la păzirea adevêrurilor și a principiilor, ce le cuprinde credința, atêrnă fericirea omenească; fără de aceasta fericire deșartă este toată șciința lumii. A lăpêdă acest sentiment pentru ori și câtă șciință, înseamnă a lăpêdă fericirea. Deschide cartea vieții și vei vedé. La Dđeu trebuie dar să conducem noi pruncii, căci el i-a încredințat părinților și educatorilor. Cu doctrine abstracte nu ajungem scopul; și în viața practică să-i conducem la aceasta avere sufletească. Să

meargă la biserică înainte de prelegeri; aceste 20—25 minute nu le pot întrebuința mai bine. Să mergem și noi cu ei. Toată educația trebuie să fie pătunsă de acest spirit. Nu numai ora de religie, dar ori-ce altă ocaziune trebuie să o folosim spre a deșteptă în elevi evlavie și perfecțiunea dumnezeiască.

Aceasta evlavie ne duce pe noi în o lume mai perfectă, unde domnește dreptatea și iubirea de aproapele. Mulți cunosc și se inspiră de acea lume; totuși puțini au putere destulă spre a o merita.

Aceasta reclamă o creștere bine îngrită.

Conducătoarea cea mai potrivită pentru aceasta creștere este istoria biblică; sunt de mare folos unele opuri poetice, istorioare, narațiuni, legende, în cari fantasia a creat lumea cea ideală. Din aceste nutrim idealismul nostru. O idee frumoasă, un erou perfect, un caracter ferm, pe veci ne rămân în inimă. Figurile fantasiei sunt perfecte; elevii vor face asemănare între acestea și între sine, prin ce se naște dorul de a fi asemenea; iată simburile perfecționării.

Prin aceea, că educatorul va analiza însușirile, virtuțile, sentimentele, faptele diferite ale figurei ideale, — foarte roditoare funcțiune va produce în sufletul elevilor. Acela va vedea că toate acestea, le admiră și dascălul său la care el așa mult ține; astfel va crede și mai mult că acele sunt vrednice de stimă și de iubire generală; se va trezi în el năzuința, se va silii să-și însușească și el din acelea perfecțiuni.

Greșelile mai potrivit se stăpesc prin sentimente opuse; dacă vrea educatorul să producă un anumit sentiment, caute și o figură înzestrată cu asemenea virtuți.

Când vrea să desvețe pe elevi de vr'un reu, are să descrie în exemple practice primejdiile rele, la cari duc acela pe oameni. Să scoată acelea exemple concrete din cercul de experiență al elevului, apropiându-se cât se poate de priceperea lui. Din toate acestea elevii își fac concluziuni principale valoroase, un material pe care îl prelucrează în mintea lor. Câte cugete, câte sentimente s'au aștat în sufletul nostru la o potrivită însuflețire a dascălilor noștri!

Din mina ideilor și sentimentelor, ei singuri își vor scoate tesaurii fericirii pentru toată viața; a iubi pe Dumnezeu și pe de aproapele; a privi corect faptele oamenilor; a prețui convingerile și sentimentele altora; a nu se înălța pe sine prin micșorarea altora, dar a se umili pe sine ca să poată rădăci pe alții. Nu mai pot uita pe un onorabil dascăl bătrân, care de câte-ori voi să sugerez sufletului nostru câte o idee salutară, totdeauna aplică clausula: „Și asta să o păstrați în adâncul inimii voastre și dacă oarecând valurile vieții prea greu v'ar atinge, — să ve găsiți mângăiere în ea“. Fericirea ni-o putem găsi și între oameni rigizi, dacă avem condițiunea fericirii în sufletul nostru, pentru că aceea este un sentiment subiectiv. Nefericirea adese din scăderile noastre izvorește și de multe ori cu nedreptul o imputăm altora.

Să fim atenți, să observăm ținuta, purtarea elevilor în școală și între sine; să stăruim ca în relațiunea lor să fie pace, iubire, sinceritate, curtuozie. Să discutăm apoi observările noastre în conferințele noastre; din aceste discuțiuni toți ne îmbogățim experiențele, și totodată ne cristalizăm modul de procedere. Nu este destul simpluminte a clasifica purtarea elevilor. Cât de expresiv iese în relief din toate acestea importanța școalelor împreunate cu internate!

În acestea pot mai bine grăbi educatorii, ca cursul

educațiunii, odată bine început să nu fie periclitat prin distrageri stricăcioase sau aberări. Însușirea pruncilor de a căuta mereu ceva ocupațiune să fie întrebuințată spre binele lor; să conducem atențiunea lor spre obiecte folositoare, chiar și în distracțiunile lor. Pe neobservate, de cu tiner, elevul își va câștiga curaj și energie la munca serioasă, ceea ce și ca adult va fi elementul cel mai scump al caracterului său. — Diligența și energia este calea sigură a virtuții, iară lenea a greșelilor.

Relativ la ținuta educatorului observ, că nu e bine să procească viitorul de valuri într'un mod supărător; acesta îl disgestă, îi slăbește încrederea. El încă are dorul său de a înainta, are oareș-care ambiție și cu astfel de profetiri îl înstrăinăm.

Scopul final al disciplinei înse, adică a formă caracter, ferm în principii și consecințe, se poate atinge prin școală. Școala ne conduce și ne însoțește pe calea dezvoltării, a cultivării, a muncii serioase, stărnind puterea voinței, și iubirea de adevăr, pe care cale vom și ajunge a consolida acel caracter.

Pe aceasta cale, cu aceste arme, se va putea pedagogul, precum și elevul, feri de erorile spiritului modern denaturat, care nici pe o carieră nu produce o cultură deplină. Causa cesteia este, că-i lipsește baza morală.

Școala are un scop sublim, să îndeplinească o muncă gigantică. Misiunea pedagogului e măreață. Când scoate elevului apa din izvorul vecinic, aline-și și el setea, întărească-se și el. Studieze experiența pedagogilor consumați în aceasta muncă, rezultatul îl poate găsi în opurile lor; să ne instruim din ele, să le consultăm; ne înșelăm dacă credem că acolo găsim numai teorie. Practică eminentă este în acelea. Nu e vorbă ca să fim luceaferi ai științei; dar nu ne putem rădăci numai pe practica noastră proprie, fie aceasta ori cât de îndelungată. Este unilaterală. Drept aceea, să discutăm chestiunile, să schimbăm ideile; să fim unul altuia întru ajutor din toată inima, cu bunăvoință, seriozitate, cum o reclamă asta sântenia cauzei.

Munca serioasă va fi binecuvântată.

Modestele aceste rânduri asemenea n'au alt scop, decât a discuta: a schimba și reimprospeta câteva idei. De aceea, dacă așteptarea și curiozitatea cuiva n'ar fi satisfăcută în ce privește modernitatea, eu i-aș răspunde cu cuvintele dnei Maria I. Casabian „Multe idei, principii plutesc pe vastul ocean al literaturii pedagogice, isbindu-se când într'o parte, când în alta de valurile nepăsării“. Sunt învățători, cari până atunci ar trebui tot repeșite, până ce ni s'ar preface în sânge. Astfel de principii și idei sunt și aceste, cari trebuie să sune și să răsune în lumea educatorilor până ce n'cele din urmă au să prindă rădăcini, să înflorească și să aducă fructele mult doritei renașteri a virtuților străbune.

ELENA FABIAN.

În ziua de azi, când se anunță unui părinte de familie că un tiner ar dori să ceară mâna uneia din fiicele lui, mai întâi tatăl întrebă.

— Cine e?

Apoi mama:

— Ce e?

Și în sfârșit fata:

— Unde e?

SALON.

„Limba, portul și moșia“.

— *Călimdarul Poporului* pe an. 1899. Sibiu. Edit. „Tipografiei.“ —

O carte drăguță ca execuțiune tehnică, variată ca material, și națională ca tendință, mai pe sus de toate națională e „Călimdarul Poporului“ de pe anul ce vine.

Când l-ai luat în mână, nu-ți vine să-l mai lași, dacă ai început a-i răsfoi filele.

Cetindu-l, îți pare că stai de vorbă cu un țeran așezat și cuminte, care știe să spună atâtea lucruri, încât ți-e mai mare dragul să-l ascuți. Țeranul acesta știe să istorisească din vremurile vechi, din „vrăjbi“, cu exactitatea acelor bătrâni, cari au luat parte activă la mișcările de atunci; știe să cânte, rîdînd a drag și plîngînd a jale*; știe să-ți dea multe sfaturi și povețe, și în aceeaș vreme nu uită de umoru-i înăscut, cu care satirisează și-și bate joc de toți, dînd astfel evidentă probă de superioritatea-i intelectuală. Pe urmă se așază în cornul vetrei, și după ce s'au adunat cu toții impregiuru-i, începe a spune, câte necazuri au trecut peste capul lui în decursul unui an de zile, iar ceialalți ascultă cu drag, sorbindu-i cu auzul tot cuvîntul, căci a lor este durerea și ale lor sînt necazurile de cari povestește țeranul cel cuminte...

Partea literară se începe cu „De la 1848“. O descriere amănunțită într'un stil avîntat și poetic a adunării de la „Dumineca Tomei“ ținută la Blaș. Adunarea de la dumineca Tomei e, la tot cazul, alfa mișcărilor noastre de acum cinci-deci de ani, și dacă nu ca rezultat, se poate asemîna la tot cazul adunării din 3/15 maiu prin scenele ei interesante, cari sînt tot atâtea preludii ale evenimentelor de mai târziu. Impregiurarea, că anul acesta în vederea evenimentelor din 48 e tot odată an iubilar, îndreptățește cu atât mai mult locul de onoare al acestei descrieri. A fost la tot cazul o idee nimerită, de a propaga în cercurile țărâ-nimei cunoștințe istorice prin rostul unui călimdar, pe care avîndu-l în mână un an întreg, neapărat îl ce-tește din doască în doască.

În legătură cu aceasta descriere, aflăm mai în-colo portretul poetului Andrei Mureșanu, precum și casa natală a nemuritorului autor al „Răsunetului“;

Răsfoind încă câteva file, dăm de „Doine și i-coane din lumea românească“. Există așa dară totuș o lume românească? O lume care se întinde „de la Nistru pîn' la Tisa“, și din Carpați pînă departe, de-parte peste vîrfurile Hemului? Da. Există! Și dacă alcătuirii omenești au pus stavilă despărțitoare între frați și frați, ei sînt uniți totuș prin unitatea de limbă, prin unitatea de port și prin dragostea de neam care-i adună la olaltă pe acești moșteni pribegi ai bătrînei și vecinicei Cetăți.

Limba, portul și moșia!

Aceeaș doină, care răsună tînguitoare pe valea Mureșului, s'aude pe Olt, s'aude pe Someș... în Bu-

covina... în România; și la Miața răsună iarăș ca un echou în gura fraților din Macedonia... și se pierde ca un suspin năbușit în pămîntul pustiu al Basarabiei, la soare-răsare.

Forma variază la infinit, firește, dar fondul e pretutindeni acelaș. Aceeaș inimă românească simțește când se bucură sau plînge cîntînd, și acelaș popor-poet apare în toate aceste cîntece — acelaș popor-poet, pe a cărui frunte brăzdată de necazuri strălucesc ca o apoteoză nemuritoare cuvintele: „Cel mai mare liric al nostru“.

Citez, drept specimen, un cîntec „de dor“ de pe Mureș:

Dis-a maica, că me scoate
De la căte de la toate.
De la doue nu me poate:
De la mîndră, de la moarte!

și unul „de jale“ din Basarabia:

Fă-me, Doamne, ce mi-i face,
Sufletul să mi se 'mpace,
Fă-me hulubaș de-argint,
Cu aripile de vînt,
Să mai sbor de pe pămînt,
Pîn la maica pe mormînt,
Și să stau să m'odihnesc,
Să plîng și să me jelesc;
Și de bune și de rele,
De aleanul vieții mele.

Aceasta duiosie se potrivește atât de bine în gura țeranului de la noi, încât abia îți vine a crede, că nu el a făurit-o!...

Ar trebui să le citez pe toate, ca să pot arată perfectă identitate de idei și sentimente în cîntecele populare românești „din cele patru unghiuri“, dar aș trece peste cadrul unei recenziuni scrise în fuga con-deiului.

Nu pot lăsa înse neamintite „icoane“-le. Sînt, pare-mi-se, noue ilustrațiuni, reprezentînd portul nostru național în diferite părți locuite de Români. O româncă din giurul Sibiului, un băieș din Munții-Apu-seni, un mîrginean, o fetiță din Bistrița, o păreche tinăra din Banat, și așa mai departe. Sînt tot atâtea icoane de porturi, cari constituie o mică panoramă: o lume românească în miniatură. Nu insist asupra va-lorei etnografice a acestor „icoane“, dar țin să amin-tesc, că dacă Călimdarul din chestiune s'a numit și pînă acum „al Poporului“, în anul acesta se poate numi per eminentiam al Poporului, deoarece *poporul* este „regentul“ Călimdarului de acum.

Finis coronat opus.

Am ajuns la „Răvașul nostru“ — partea de forță a Călimdarului. Pe o estindere de 47 pagini „Răvașul“ răsună toate întîmplările ce ne privesc din septembrie 1897—sept. 1898. E deja al treilea an, decînd se ur-mează acest sistem foarte potrivit în redactarea Călim-darului. „Răvașul“ a devenit un fel de gazetă anuală, care conține în resumat toate chestiunile ventilate în presa noastră periodică în decursul anului. Par că îl veți pe țeranul nostru cu răvașul a mână, făcînd din cînd în cînd căte o crestătură. Fruntea lui, care a înfruntat urgia atîtor vremuri, e senină, el încreastă

liniștit și tăcut mai departe. Abia câte odată face vre-o creștătură mai adâncă, ca să — țină minte!

Din cele 47 pagini ale rēvașului, 31 conțin prigoniri la adresa noastră, și abia ni-au ramas câteva pagini, ca să putem însemna puținele lucruri mai îmbucurătoare, ce ni s'au dat să avem și noi în anul trecut. În butul prigonirilor, rēvașul pomenește de afaceri culturale-economice-naționale, drept dovadă despre forța noastră vitală, care tot nu a renunțat la partea ei la soare.

„Rēvașul“ cu resumarea evenimentelor e un frumos material de meditație la sfērșitul fiecărui an. Evenimentele nu ne ating nemijlocit, preocupățiunile dispar, și totul se presintă în haina clarificată a istoriei.

„Ce e reu și ce e bine
Tu te 'ntreabă și socoate,

cum ȃice ēnsuș rēvașul.

Astfel prezentându-se „Călimdarul Poporului“, nu e mirare, că are un tiraj de 5—6000 exemplare,* și că acum doi ani, în ianuarie deja eră epuizat. O carte astfel redactată suplinește cu drept cuvēnt golul producțiunilor literare destinate pentru popor, ales că se vinde pe un preț cu totul bagatel.

Și dacă produsele literare de alt gen stagnează aproape cu deseversire, să avem cel puțin mângăerea, că acest Călimdar al poporului — așa modest și fără pretenții cum e — și literatura calendaristică peste tot, susțin încētvă flamura pretinsei și mult discutatei mișcări literare la noi.

ALEXANDRU CIURA.

Frumusețea piciorului și a gleznei.

Creдем de prisos a mai insistă asupra faptului că un picior bine proporționat, este o podoabă deosebită pentru o femeie. Un picior frumos și o glesnă frumoasă sânt delicioasa promisiune că restul este tot atât de grațios și bine format. Pe de altă parte, un picior reu construit este indicațiunea unei rele configurațiuni corporale.

Silințele ce-și dau unele națiuni pentru a căpētă un picior mic, se apropie de tortură. În China mai cu samă, picioarele femeilor sânt aproape scālciate din această cauză. În Spania, această artă reușește de minune. Am auzit vorbindu-se de femei spaniole care la etatea de douē-ȃeci de ani se culcau legate la picioare cu niște bandage strînse pe cât se poate, fără înse a intrerupe circulațiunea sângelui. Nu este frumusețe de care o spaniolă să fie mai mândră ca de aceea a unui picior frumos și nicăiri acest avantajiu nu este mai răspândit ca în Spania.

Lipsa de exercițiu și lungile ore de lenevie petrecute în niște apartamente încālđite peste mēsură, sânt cauzele principale ale glesnelor umflate și groase la femeile dealtmintrelea elegante și bine proporționate. Să șcie femeile că nici o parte a corpului nu suferē atât de lipsa de exercițiu, ca picioarele și glesnele.

Dacă o femeie n'are de la natură un picior frumos, trebuie să facă tot posibilul pentru ca atențiunea să nu se îndrepteze în această direcțiune. În acest scop se va îmbrăcă pe cât de curat, pe atât de simplu. Va

* Ba e mirare, că are numai atâta; câtă vreme ar trebui să aibă 20—25 de mii.

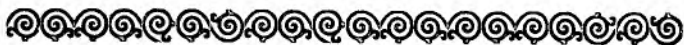
Red.

purtă o gheată neagră și unită; va fugi de culorile prea bătătoare la ochi și ornamentele menite a atrage privirea asupra locului desavantajos. În general, ghețele cu culori strălucitoare sânt de reu gust, afară de anume ocațiuni când se poartă toalete de fantasie.

O femeie cu bun gust evită mai cu seamă ciorapii ornați. Ciorapii à-jour denotă un reu gust și în loc de a face să reiasă proporțiuni frumoase, ascund contururile unui picior frumos.

Femeile ar face bine înse să nu prea facă paradă de acest avantajiu. Este, bine înțeles, foarte greu unei femei să ascunđă piciorul când e frumos; dar atracțiunea este perdută când spectatorul observă că se face dinadins. Bărbații culți, chiar când nu sânt modești, nu iartă nici odată o femeie care nu este modestă.

Înainte de a părăsi această temă, să nu uităm să vorbim despre importanța umbletului. Mersul femeii trebuie să fie viu și elegant. Umbetul nedecis, tărăitor și mcale, este o indicare sigură a atributelor sufletului. Demersul viu și demn caracterizează pe deplin pe femeie și îi dă o atracțiune deosebită.

Veste bună.

— La ilustrația din nr. acesta. —

Sânt niște prietene bune. Bucuriile și durerile le sânt comune. Una din ele tocmai a primit o scrisoare, care îi anunță că mirele ei are să vină în curēnd. O și citește amicei sale, care ascultă și privește cu bucurie. Și câtă vreme atențiunea lor e concentrată asupra scrisorii, un farmec de negrăită bucurie le înăurește fața radioasă.

LITERATURĂ.

Academia Română a ținut vineri la 16/28 octombrie ședință săptămănală, în care s'a raportat că regina a dăruit pentru biblioteca Academiei frumoasa ediție din „Pulcinel“ și a doua ediție din „Cugetările sale sufletesci“ tipărită de Carol Göbl. În giurul grav urei din volum, represintând pe regina, Maj. Sa a pus semnătura sa.

Premiile Academiei Române. În sesiunea generală din 1901 Academia Română va decerne următoarele premii. I. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 lei, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Expunerea principiilor conducătoare ale dreptului public modern al României, și cercetarea rezultatelor aplicațiunii lor de la 1857 până în momentul de față“. Lucrarea se va face după programul următor: Cari sânt principiile dreptului public modern al României? Sânt ele întemeiate pe știință? Cu care școală filisofică se leagă? Au fost luate de la alt popor? În cas afirmativ, de la care? Pe ce cale? Au intrat în viața sufletescă a Românilui? Cari s'au dovedit roditoare în aplicațiune? A deviat sau s'a modificat vreunul în practică? Dacă da, de ce? În ce sens au modificat ele viața publică românească? Ce bine avem dreptul de a așteptă pe viitor de la ele? ce rele sau inconveniente? Cu un cuvēnt să se dea o icoană a vieții publice, cercetată după datele realității, logicei și conceptelor generale. (Obiectele cercetării vor fi mai ales Constituțiunile și legile mari organice.) Iată ca

indicațiuni câteva cestiuni, pe cari concurenții vor trebui să le examineze: Suveranitatea poporului. Exercițiul puterilor prin delegațiune. Despărțirea puterilor, delimitarea lor. Obligațiunile militare. Dreptul public militar. Libertatea individuală și restricțiunile ei în drept și în practică. (În teorie e absolută, în practică nu există pentru țărâni, muncitori etc.) Obligativitatea și gratuitatea învățământului primar. Excluderea femeilor de la drepturile politice și de la unele drepturi civile. Limitarea dreptului de a testa și regimul familiei. Intervențiunea statului în cestiuni sanitare, industriale, etc. Rolul statului ca reprezentant al ideii morale și ca factor de progres, întru cât reese din dreptul public. II. *Premiul Adamachi*, de 5.000 lei, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Istoria literaturii române de la Cantemir până la 1821, cu extrageri din autorii acelei epoci literare“. Terminul prezentării manuscriptelor la concurs va fi până la 1 septembrie 1900.

Zarandul și Munții-Apuseni ai Transilvaniei. Dl Silvestru Moldovan, autorul lucrării „Țara noastră“, în care ne-a dat descrierea părților de la Mureș a Transilvaniei, a publicat sub titlul pus în fruntea acestor rânduri o nouă monografie, care ne prezintă Zarandul și Munții Apuseni, partea cea mai interesantă și mai romantică a Transilvaniei. Pe lângă materialul adunat în fața locului, ne spune autorul în prefață, a usat și de datele scrierilor privitoare la munți, iar pentru controlă s'a adresat la câțiva prieteni, cunosători ai munților. Astfel s'a achitat cu mare succes de însărcinarea ce ș-a impus. Cartea este interesantă și instructivă. Scrisă într'un limbaj ușor, va fi citită cu plăcere, precum arată și fragmentul pe care îl reproducem în fruntea foii noastre. Prețul 1 fl., în România 3 lei. De vânzare la autorul în Sibiu.

Eroii războiului de independență. Sub titlul acesta ministerul instrucțiunii publice al României a scos și dăruite acestea de sub tipar un frumos volum, cuprindând numele ostașilor români în războiul de atârnat, așezați după județe și comune. Iată ce citim în prefața acestei lucrări: „Adunarea numelor acestor ostași s'a făcut într'un timp de aproape un an de zile prin revisorii școlari și prin învățătorii sătești, cari au fost ajutați în cercetările lor de primari, de preoți, de oameni mai în vârstă de prin sate, de familiile și de rudele celor căzuți în războiu. Cu numele ostașilor din fiecare comună s'a tipărit câte un tablou în mai multe exemplare, cari s'au așezat în toate școlile și bisericile comunei respective. Tabloul tipărit pe hârtie și lipit pe carton gros, cuprinde pe margini, de o parte și de alta, în formă de coroană și în culori naturale, două ghirlande, una de laur și alta de stejar. Coroana este legată în partea de jos cu o panglică tricoloră, iar în partea de sus, la îmbinarea celor două ghirlande, sunt așezate două steaguri naționale, prinse în ghiare de vulturul românesc, care-și ia avântul. În mijlocul coroanei sunt tipărite cu litere mari și compacte numele ostașilor cu gradul și cu regimentele sau batalioanele din care au făcut parte. Învățătorilor s'a dat ordine ca să caute în toate ocaziunile să întipărească în mintea și inima școlărilor numele ostașilor din comuna lor, arătându-le vitejia ce au desfășurat întru apărarea patriei. Numele acestea să le fie scumpe și să fie mândria comunei lor. Preoților s'au dat de asemenea ordine de cătră Prea Sfinții mitropoliți și episcopi, ca să pomenească numele ostașilor din parohiile lor la sfintele slujbe bisericesti“.

O nouă piesă teatrală. A apărut și se află de vânzare în editura foii noastre: „Mița cu clopot“ comedie populară cu cântece și joc într'un act, de Iosif Vulcan. Prețul 20 cr.

Manual de predică. Ministerul cultelor în România a însărcinat pe episcopul Atanasie al Râmnicului cu compunerea unui manual de predică, care să se citească în dumineci prin bisericile din sate.

O nouă revistă literară română. De curând a apărut la București o nouă revistă literară românească, sub titlul „Floare albastră“ la care vor colabora mai mulți scriitori tineri.

TEATRU.

Casta Diva. Tinerul și talentatul nostru poet dl Haralamb G. Lecca a terminat o piesă nouă, intitulată „Casta Diva“, în patru acte, pe care direcțiunea Teatrului Național a și admis-o pentru reprezentație. Se vorbește mult bine despre aceasta lucrare. Dl V. A. Urechia, care a fost însărcinat cu citirea piesei, a scris în raportul său: „Am ascultat citirea piesei acesteia a dlui Haralamb G. Lecca și, din toate punctele de vedere, mi s'a părut bună. Ca limbă, este excelentă; ca structură dramatică scenară, foarte recomandabilă; subiectul modern și psihologic este condus. Caracterele menținute. În actele I și II, interioare moderne, române de observație mult reușită. Poate că actul III e ceva prea scurt. Aceasta piesă poate aduce un succes, dacă va fi studiată de artiști, în toată perfecțiunea posibilă“. Autorul, un diligent colaborator al nostru, ne-a pus la dispoziție din aceasta nouă lucrare a sa un fragment, monologul, pe care îl publicăm în numărul de acum al foii noastre.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Noul avocat arhidieceșan din Blaș. Dl dr. Iuliu Maniu, avocat în Șimleul-Silvaniei, a fost numit avocat arhidieceșan în Blaș.

Societatea de lectură Petru Malor a tinerimei române din Budapesta s'a constituit pe anul școlar curent astfel: a, *Comitetul*: președinte: Marcu Jantea, teolog abs. și stud. filos.; vicepreședinte: Ioan Pop, stud. în drept; secretar: Ioan Fruma, stud. în drept; cassar: Gheorghe Brebanu, stud. în drept; controlor: Tiberiu Brediceanu, stud. în drept; notari: Ioan Lăpădatu, stud. în drept și Aurel Bratu, stud. filos.; bibliotecar: Lucian Borcia, stud. în drept; vicebibliotecar: Mihail Navrea, stud. filos.; econom: Ioan Jantea, stud. în drept. b, *Comisiunea literară*: președ. Nicolae Sulică, stud. filos.; referenți: Lazar Triteanu, teolog abs. și stud. filos.; membrii: Iosif Enescu, teolog abs. și stud. med.; Ioan Bucur, stud. med.; Victor Bontescu, stud. în drept; Ioan Fruma, stud. în drept și Ioan Lăpădatu stud. în drept. c, *Comisiunea de supraveghere*: Roman Rudneanu, stud. med.; Ioan Pricu, stud. filos.; Stefan Bărbuceanu, stud. med.

Învățătorii gr. c. din protopoplatul Aludului vor avea adunarea generală a Reuniunii lor în comuna Pețalca la 14/26 novembre, sub presidiu învățătorului Cornel Crișan.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Nicolae A. Popovici*, doctor în drept, originar din Braşov, aşi avocat în Bucureşti, s'a logodit cu dşoara Marieta Ilasievici, fiica dlui Ipolit Ilasievici, profesor la gimnasiul românesc ortodox din Braşov. — *Dl M. Mateiu*, învăţător dirigent în şcoala capitală din Veneţia-de-jos, se va cunună acolo la 8/20 novembre, cu dşoara Elisa Comanicu. — *Dl Petru Şerban* din Boiţa zarandană s'a logodit acolo cu dşoara Marioara Stoia. — *Dl Procopiu Givulescu*, ales paroc în Curtici, comitatul Arad, la 8/20 novembre işi va serbă cununia cu dşoara Anuţa Beleş în Odvoş. — *Dl Dimitrie Popovici* şi dşoara Gabriela Bucurovici, s'au fidanţat.

Asociaţiunea la Oraviţa. La 29 octombrie s'a ţinut în Oraviţa, sub presiunea dlui adv. Elia Trăila, constituirea despărţământului Oraviţa al Asociaţiunii. Succesul a fost strălucit. Ca membrii fondatori, cu câte 200 fl., s'au înscris dnii I. Stoian notar în Racaşdia, Ion Petrovici în Ciclova română, Ioan Roşu şi Iosif Tămăşel preoţi în Vrani; membri pe viaţă cu câte 100 fl., dnii Alexandru Popovici, protopresbiter în Oraviţa; M. Nemoian notar în Ciuchici; T. Panciovan preot ort. în Iertof; Petru Mioc notar în Mercina şi alţii, precum şi vr'o 60 de membri ordinari şi ajutători. Comitetul despărţământului s'a constituit astfel: director-president dl Ilia Trăilă, notar dl I. Perian, cassar dl George Drăgoescu, bibliotecar dl V. Margineanu; membri în comitet dnii: dr. Petru Cornean adv., Baltezar Muntean adv., I. Poruţiu protopop gr. c. şi I. E. Ţeran.

Ateneul Român din Bucureşti. Sâmbătă 24 octombrie curent, orele 9 sara, a avut loc alegerea biuroului Ateneului. A fost aleşi: *Dl Nicolae Kretzulescu*, preşedinte. Dnii P. S. Aurelian, V. Al. Urechia, vicepreşedinţi. Dnii Grigore N. Manu, Const. I. Stăncescu, Ionescu Gion, Doctor Urechia, secretari. *Dl G. Dem. Teodorescu*, cassar.

Asociaţiunea în comitatul Timişorii. *Dl Emanuil Ungurian*, avocat în Timişoara, ca delegatul comitetului central al Asociaţiunii din Sibiu, a convocat pe 6 novembre n. la Timişoara (Fabric, sala bereriei) pe Românii din comitatul Timişorii, spre a constitui şi acolo un nou despărţământ al Asociaţiunii.

Grăniţerul, institul de credit şi economii, care se înfiinţează acuma la Dobra, a ţinut adunarea sa constituantă la 30 oct. alegându-se preşedintele dl Sebastian Olariu, director executiv dl Adam Leşnican.

Necrolog. *Vasile Ignatu*, avocat şi proprietar în Beinş, unul din fruntaşii Românilor din Bihor, a încetat din viaţă la 6 novembre, în etate de 55 ani, lăsând în jale adâncă pe soţia Hermina n. Bocşan, pe fiul Sabin şi pe fiica Viora, dimpreună cu alţi numeroşi consăngeni. Reposatul, ridicat din popor, a fost un hotărît susţinător al propăşirii naţionale şi culturale; ales în comitetul naţional, membru fondator al Asociaţiunii transilvane, şi făcând parte din direcţiunea institutului de credit şi economii „Bihoreana” din Oradea-mare. În mormântarea-i s'a ţinut în 8 l. c. asistând tot Beinşul şi mulţi din giurul acela, inteligenţă şi popor. Direcţiunea institutului „Bihoreana” a fost represintată prin o delegaţiune, care a depus pe cosciug o cunună. A pontificat protopopul Augustin Antal, iar profesorul Vas. Stefanica a rostit cuvântarea funebrală care a stors lacrimile ascultătorilor. În veci amintirea lui!

Călinarul săptămânei.

Dum. a 23-a după Rus., Luca c. 8. v. 26—39; ev. înv 1; gl. 6.

Dia sept.	Călinarul vechiu	Călin. nou	Soarele
Duminică	1 SS. f. d. arg. Cosma şi Dam.	13 Stanislau	7 25 4 35
Luni	2 Mii Achindin, Pigasie	14 Venerand	7 26 4 34
Mărti	3 Mii Achepsima, Aitala, Ios.	15 Leopold	7 27 4 33
Mercuri	4 C. Ionichie; Mii Nic. Erm.	16 Otmar	7 28 4 32
Joi	5 Mii Galac. şi Epis. soţie sa	17 Grigorie Teol.	7 29 4 31
Vineri	6 P. Pavel mărt. Patr. Const.	18 Odo	7 30 4 30
Sâmbătă	7 S. 33 Martiri şi C. Lazar	19 Elisabeta	7 31 4 2 9

Proprietar, redactor răspundător şi editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ŞI ECONOMII, SOCIETATE PE ACŢII.

Sediul: Arad, casa proprie, calea Archiducele Iosif nr. 2

Intemeiată la 1887,

Capital de acţii: fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 100000.

Depuneri fl. 1.000.000. Circulaţia anuală fl. 15.000.000.

Primeşte depuneri spre fructificare, după care solveşte 5% interese fără privire la termenul de abzicere.

Darea de venit după interese încă o solveşte institutul separat.

După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 se restitucesc îndată la prezentarea libelului fără abzicere.

Depuneri se pot face şi prin poştă şi se efectuesc momentan după sosirea comandai

11—12

Direcţiunea institutului.

Oroloage americane de buzunar.

Cu garanţa că nu-şi perd culoarea de nickel, construcţiunea li e mai precisă şi mai bună decât a celor mai scumpe.

Preţul unuia 3 fl.

Cu garanţa până ce ţine provisiunea.

Pentru acesta lanţ arginţit cu 60 cr.

Aparat de ras automat

Fox, veritabilă fabricaţiune solingenă, premiat la mai multe expoziţiuni, exerciţiul nu-i necesariu. Tăierea exclusă. Muncă curată şi comodă. Scuteşte de boală de piele. Durabil şi cruţător de bani.

Bucata 3 fl.

Cuţitul din oţel cu *** iar celelalte părţi din alpacca.

Un cuţit separat 1 fl.

Se poate comandă la

Alexandru Pollák comisionar principal
Budapesta V. ker. Kálmán-utza 11.

Colectantilor li se trimite după 5 exemplare
1 gratuit.

6—26